

ger international audience, with intention to serve as an important tool in assessing and designing social work and social policy models and methods in both theory and practice.

Maja Gerovska Mitev

KONFERENCIJA: KVALITETA ŽIVOTA U HRVATSKOJ: REGIONALNE NEJEDNAKOSTI

Zagreb, 8. studenog 2007.

Zajednička suradnje Europske fondacije za poboljšanje životnih i radnih uvjeta (Europska Fondacija) i Programa Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) na osmišljavanju i provođenju istraživanja kvalitete života u Hrvatskoj rezultirala je konferencijom, na kojoj su predstavljana dva izvješća temeljena na rezultatima ankete koju je UNDP proveo u Hrvatskoj 2006. godine pomoću upitnika koji je razvila Europska fondacija.

U uvodnom dijelu, Branislav Mikulić, voditelj istraživanja pri Europskoj Fondaciji predstavio je koncept kvalitete života i EQLS (*European Quality of Life Survey*) istraživanje kao jedinstveni instrument za praćenje objektivnih i subjektivnih pokazatelja kvalitete života koji omogućava međunarodnu usporedbu. Kvaliteta života se mjeri kroz različita područja života, a najviše su zastupljene slijedeće teme: ekonomska situacija i stambeni uvjeti, zaposlenost i obrazovanje, obitelj i kućanstvo, život zajednice i socijalna participacija, zdravlje i zdravstvena skrb. Vrijednost ovog koncepta je u povezanosti objektivnih i subjektivnih pokazatelja kvalitete života kao i u povezanosti mikropristupa koji u središte stavlja pojedinca, njegove životne uvjete i njegovu subjektivnu procjenu vlastitog

života kao i društva u kojem živi, s objektivnim ekonomskim i socijalnim makropokazateljima koji pomažu da se istraživački nalazi koji se odnose na pojedince smjeste u širi kontekst.

Istraživanje je prvi put provedeno 2003. godine u 28 zemalja, u 15 »starih« članica EU, u 10 tada pristupajućih zemalja EU-10 i u tri tadašnje kandidatkinje – Bugarskoj, Rumunjskoj i Turskoj.

Razlog za pokretanje takvog paneuropskog istraživanja bila je potreba za smanjenjem situacije u budućoj proširenoj Europskoj uniji koja predstavlja vrlo raznoliku zajednicu zemalja, a trebala bi omogućiti ujednačene uvjete života za sve građane dok su trenutne razlike između ekonomski prosperitetnih starih članica i novih tranzicijskih zemalja vrlo velike.

Zamjenik stalnog predstavnika UNDP-a u Hrvatskoj, Alessandro Fracassetti naglasio je važnost usporedbe Hrvatske s članicama EU, jer je to zajednica kojoj se pripremamo pristupiti u vrlo skoroj budućnosti te je izuzetno važno da se u tom procesu njeguju i zadrže one pozitivne karakteristike kvalitete života s kojima su građani Hrvatske izrazito zadovoljni. Neki od njih su: očuvani okoliš, sigurnost, obiteljska podrška i optimistično gledanje na budućnost. Istovremeno, uvid u objektivne i subjektivne pokazatelje života građana Hrvatske snažan je poticaj za unaprjeđenje onih područja života u kojima Hrvatska zaostaje za prosjekom EU zemalja, a to je prije svega vrlo nisko zadovoljstvo vlastitim obrazovanjem i kvalitetom zaposlenja, kao i izrazito visoka percepcija napetosti između bogatih i siromašnih građana.

UNDP je istraživanje proveo u Hrvatskoj 2006. godine ne samo da bi omogućio međunarodnu usporedbu već se kroz korištenje velikog uzorka ispitanika (8500), reprezentativnog na županijskoj razini, željelo ispitati regionalne nejednakosti unutar zemlje. Nalazi su pokazali

da su neke županije u višestruko povoljnijem položaju, poput odnosa tri puta većeg dohotka kućanstva u Istarskoj županiji u odnosu na Bjelovarsko-bilogorsku što ukazuje na stratešku važnost ujednačenog regionalnog razvoja.

Zoran Šućur s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu je predstavio ekonomsku situaciju i stambene uvjete, uspoređujući nalaze dobivene za hrvatske županije, kao i prosječne vrijednosti za Hrvatsku s najboljim i najgorim rezultatima u zemljama EU, s posebnim naglaskom na tranzicijske zemlje. Pokazalo se da je životni standard u Hrvatskoj nešto viši od onog u ostalim tranzicijskim zemljama, pogotovo u odnosu na nove članice, Rumunjsku i Bugarsku, ali je dvostruko niži od životnog standarda u zemljama EU15. Unutar Hrvatske, regionalne razlike su izrazite: dok je u županijama središnje i istočne Hrvatske medijan kućnog dohotka najniži, u Istarskoj županiji i Gradu Zagrebu, je viši nego u nekim starim članicama EU. Stambeni uvjeti su u Hrvatskoj bitno lošiji nego u zemljama EU15 iako značajno veći broj ljudi živi u stambenim prostorima koji su njihovo vlasništvo.

Pregled kvalitete zaposlenosti i obrazovanja u Hrvatskoj pruža mješovitu sliku, najčešće »na pola puta« između starih i novih članica EU, naglasio je Teo Matković s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Poslovi u Hrvatskoj su manje kvalitetni, ali sigurniji nego u većini zemalja EU dok se u pogledu participacije u cjeloživotnom obrazovanju i po zadovoljstvu vlastitim obrazovanjem nalazimo na samom začelju proširene Europe. Zaključio je da je potrebno više napora usmjeriti na stvaranje kvalitetnijih poslova, s boljim zaradama, uvjetima rada i napredovanja.

Siniša Zrinščak s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu predstavio je zadovoljstvo hrvatskih građana vlastitim zdravljem te procjenu kvalitete zdravstvene zaštite.

Subjektivna procjena zdravlja u Hrvatskoj i ostalim tranzicijskim zemljama je značajno lošija nego u EU 15, a pristup zdravstvenim uslugama je također puno veći problem u Hrvatskoj i EU 10 nego u EU 15. Posebno je zabrinjavajuće što je pristup zdravstvenim uslugama u znatno većoj mjeri povezan s razinom dohotka nego u bilo kojoj članici EU te su se građani s najnižim dohotkom susreli s najviše problema u korištenju zdravstvenih usluga (od troška odlaska liječniku, čekanja na termin pregleda, čekanja u ordinaciji do velike udaljenosti od liječnika). Osim toga, ispitanici su iskazali visok stupanj nepovjerenja u hrvatski zdravstveni sustav.

Analizu strukture kućanstava i obiteljskih odnosa te poteškoća u usklađivanju obiteljskih i radnih obaveza prikazala je Ivana Dobrotić s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U obavljanju kućnih poslova, u Hrvatskoj su još uvijek izrazitije rodne razlike nego u članicama EU dok se najveća prepreka u usklađivanju obiteljskoj i poslovnog života pokazala u tranzicijskim zemljama, uključujući Hrvatsku jer je tjedno radno vrijeme dulje nego u starim članicama EU. Nerijetko muškarci (nešto manje žene) u tranzicijskim zemljama rade preko 48 sati tjedno, a tek neznatan udio ispitanika radi s nepunim radnim vremenom. Stoga je jedna od preporuka za pomirenje radnih i obiteljskih obaveza povećanje broja radnih mjesta s fleksibilnim ili skraćenim radnim vremenom.

Autorica ovog prikaza, predstavnica UNDP-a, predstavila je rezultate subjektivnog zadovoljstva hrvatskih građana vlastitim životom kao i njihovu procjenu kvalitete društva u kojem žive. Baš kao i u ostalim tranzicijskim zemljama, procjena zadovoljstva ukupnim životnim uvjetima kao i osjećaj sreće kod hrvatskih ispitanika najsnažnije je povezan s razinom ekonomskog blagostanja. Stoga su veće zadovoljstvo iskazali ispitanici s većim prihodima i oni s većom dosti-

gnutom razinom obrazovanja. Usprkos ekonomskim teškoćama, razina optimizma i očekivanja od budućnosti je u Hrvatskoj među najvišima u Europi. Međutim, međužupanijske su razlike velike te se kreću od tri četvrtine optimističnih ispitanika u Gradu Zagrebu i Međimurskoj županiji do tek nadpolovične većine u Karlovačkoj i Šibensko-kninskoj županiji. Razna socijalnog kapitala je vrlo niska i iskazana je kroz visoku razinu nepovjerenja u ljude, institucije i društvene vrijednosti te kroz nisku razinu socijalne participacije. Posebno zabrinjava što znatno veći postotak ispitanika u Hrvatskoj u odnosu na ostale zemlje zamjećuju puno napetosti između bogatih i siromašnih, kao i uprave i radnika, što ukazuje na duboko polarizirano društvo i potrebu jačanja društvene solidarnosti.

Drugi dio izvješća koji se odnosi na kvalitetu života osoba starije generacije predstavio je Zoran Šučur. Nalazi istraživanja ukazali su da je ekonomska situacija osoba starije dobi u Hrvatskoj nepovoljnija od nacionalnog prosjeka dok takva odstupanja nisu slučaj u većini europskih zemalja jer starije osobe akumuliraju materijalna dobra tijekom života i u pravilu imaju bolju materijalnu situaciju od mlađe populacije. Stoga je posebna analiza posvećena osobama starijim od 65 godina. Ukazano je na potrebu intenzivnijeg uključivanja starijih osoba u život zajednice, u programe cjeloživotnog obrazovanja te dugoročno poboljšanje ekonomskog statusa starije populacije kroz niz mjera, kao što je dulje aktivno sudjelovanje na tržištu rada kroz djelomično umirovljenje do socijalno zaštitnih mjera, kao što je uvođenje socijalne (državne) mirovine. Iskazana je potreba da se starijoj populaciji olakša pristup zdravstvenim uslugama te da ih se zaštiti od visokih zdravstvenih troškova, da se razvijaju usluge za starije osobe u njihovim domovima i lokalnim zajednicama te da se teži deinstitutionalizaciji skrbi. Kao odgovor na izazove sve težeg položaja starije populacije, Sanja

Kisjelica iz Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti predstavila je nacionalne programe koje je Ministarstvo pokrenulo sa svrhom poboljšanja života starijih osoba. Tim se programima nastoji osigurati izvaninstitucionalna skrb za starije, kroz pomoć i njegu u kući, dnevne boravke, uključivanje volontera, a provode se trenutno na području svih županija osim Grada Zagreba.

Marija Kamenski i Matija Škegro-Vdović iz Državnog zavoda za statistiku (DZS) napravile su komparativni prikaz podataka koji DZS prikuplja na nacionalnoj razini, a koji mogu poslužiti mjerenju siromaštva i socijalne isključenosti kao i procjeni kvalitete života građana Hrvatske.

Iz sjedišta Europske komisije u Bruxellesu, pridružila se sudionicima konferencije i predstavnica Opće uprave za zapošljavanje, socijalna pitanja i jednake mogućnosti Urša Dolinar, koja je povezala istraživanje kvalitete života s razvijanjem i promocijom socijalno inkluzivnih politika u svjetlu hrvatskog pridruživanja Europskoj uniji i sudjelovanju u izradi strateških dokumenata socijalne politike i politike zapošljavanja kroz prihvaćanje zajedničkih EU ciljeva u borbi protiv socijalne isključenosti.

Na kraju je zaključeno da uz sve nalaze koji ukazuju na ekonomsku deprivaciju hrvatskih građana kao i na njihovo nezadovoljstvo funkcioniranjem javne uprave u Hrvatskoj, postoje i komparativne prednosti u odnosu na druge europske zemlje zbog kojih su građani Hrvatske zadovoljniji kvalitetom svog života, ponajviše još uvijek snažnom obiteljskom podrškom kao i osjećajem sigurnosti u svojoj neposrednoj okolini po čemu je Hrvatska na prvom mjestu od 29 zemalja u kojima je istraživanje provedeno.

Bit će vrlo zanimljivo pratiti nastavak ovog istraživanja koje se provodi u četverogodišnjim intervalima te stoga očekujemo

predstavljanje novih rezultata sredinom 2008. godine. U ovom novom valu 2007./2008., anketa je obuhvatila 31 zemlju, osim 28 zemalja u kojima je istraživanje provedeno 2003. godine, uključene su još Švicarska, Makedonija i Hrvatska.

Od uključivanja u zajednicu zemalja Europske unije, hrvatski građani očekuju bolju kvalitetu života te im su stoga ovakve međunarodne usporedbe korisne za uspostavu referentnog okvira i mehanizama samoprocjene vlastitog života, kako su se toj zajednici priključile zemlje sa sličnim tranzicijskim problemima i ovim istraživanjem možemo steći uvid u objektivne uvjete života u tim zemljama, kao i u subjektivno zadovoljstvo njihovih građana.

Lidija Japec

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA: ULOGA OBRAZOVANJA U SMANJENJU POSLJEDICA SIROMAŠTVA NA DJECU U ZEMLJAMA U TRANZICIJI

Beograd, 15. – 16. studenog 2007.

U organizaciji Instituta za pedagoška istraživanja i Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju iz Beograda održan je međunarodni skup pod nazivom »Uloga obrazovanja u smanjenju posledica siromaštva na decu u zemljama u tranziciji«. Riječ je o 10. znanstvenom skupu pod zajedničkim naslovom »Pedagoška istraživanja i školska praksa«. Na konferenciji su sudjelovali stručnjaci iz područja pedagogije, psihologije, sociologije, specijalne edukacije i rehabilitacije, socijalnog rada, ekonomije, književnosti, dramske umjetnosti. Sudionici iz područja svih zemalja bivše Jugoslavije, Bugarske, Italije, Turske, Rusije, Velike Britanije i

Rumunjske u dva su vrlo raznovrsna i izlaganjima intenzivna dana imali priliku sagledati različite aspekte siromaštva unutar obrazovnog sustava, ali i šire. Teme ove konferencije bile su: obrazovne strategije u smanjenju siromaštva, smanjenje siromaštva kroz školske i izvanškolske aktivnosti, uloga predškolskih institucija u smanjenju efekata siromaštva na djecu, kako siromaštvo utječe na djecu i adolescence, siromaštvo i školski uspjeh, socioekonomski status i obrazovna uloga obitelji, kultura siromaštva, edukacijski i didaktički aspekti obrazovanja, školovanja i participiranja socijalno ugrožene djece. Sve navedene teme sadržavale su ključnu riječ: tranzicija. Nemoguće je osvrnuti se na sva ili mnoga izlaganja 115 izlagača s ove konferencije, no pokušat ćemo sažeti neke osnovne poruke i smjerove koji su dominirali i obilježili ovu konferenciju.

Na uvodnim i plenarnim izlaganjima poseban je naglasak bio upravo na specifičnostima tranzicijskog procesa koji, prema riječima Slobodanke Gašić-Pavišić, karakterizira tržišno orijentirano društvo čija je »zlokobna strana« produbljenje socijalnih i klasnih nejednakosti. Ona navodi podatke istraživanja prema kojima je evidentno da u Srbiji živi 10% siromašne djece, a njih još 10% je neposredno iznad linije siromaštva. Također je na primjeru Srbije pokazala kako osiromašenje društva u tranziciji utječe na obezvređivanje obrazovanja i školovanja u vrijednosnom sustavu mladih.

Avramović i suradnici u svom su izlaganju također ukazali na specifičnost tržišnog društva koje dovodi do slabljenja socijalnih funkcija države pri čemu je pojedinac više usmjeren sam na sebe. Usklađivanje obrazovanja i tržišta odnosno privrede može dovesti do pozitivnih trendova odnosno do smanjenja mogućnosti nezaposlenosti. Izuzetno zanimljivo i provokativno bilo je izlaganje Ljiljane Bogoeve Sedlar s Fakulteta dramskih umjetnosti iz